

REMISSVAR

2024-05-30

Dnr: BO 2024-0146

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Betänkandet En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (SOU 2024:25)

(dnr S2024/00953)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen kommenterar vissa förslag och bedömningar som bedöms vara särskilt relevanta ur ett barnrättsperspektiv.

Allmänt om betänkandet

Barnombudsmannen välkomnar utredningens intentioner att stärka tillsynen inom socialtjänstens område. En välfungerande tillsyn är en viktig del i att säkerställa att de socialtjänstinsatser som tillhandahålls är av god kvalitet och i enlighet med gällande lagar och regler. Särskilt viktigt är det för de barn och unga som behöver insatserna för att få sina särskilda rättigheter enligt barnkonventionen förverkligade.

Barnombudsmannen välkomnar särskilt de förslag som syftar till att förebygga och komma tillrätta med olämpliga huvudmän och anställda inom verksamheter, (9.4.1, 9.5.1, 9.5.2, 9.7, 9.8, 9.9) och de förslag som säkerställer att tillsynens kvalitet och effektivitet också stärks (9.11, 9.12), i synnerhet för barn med funktionsnedsättning (9.4.3) och barn placerade på statlig institution (9.6). Dessa förslag är i linje med flera rättigheter i barnkonventionen, till exempel artikel 2, 6, 20, 23 och 25.

Barnombudsmannen vill i sammanhanget också lyfta fram vikten av att förslagen i utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter (SOU 2023:40) genomförs. Barns möjligheter att ta tillvara sina rättigheter att göra sin röst hörd i enlighet med barnkonventionens artikel 12 är viktig för kvaliteten i utövandet av tillsynen, och för förverkligandet av barnets rättigheter. Barnombudsmannen anser att det är angeläget att Sverige tillträder det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en internationell klagomekanism, och som en del av detta.

ger en central funktion, såsom Barnombudsmannen, befogenhet att ta emot enskilda klagomål från barn.¹

Barnombudsmannen välkomnar att utredningen redogör för förslagets konsekvenser för barn (10.13.2). I avsnitt 10.13.1 lyfts också relevanta delar ur barnkonventionen fram. I kapitel 2 redogör utredningen för vilka som deltagit i arbetet, och här framkommer inte att barn och unga varit delaktiga. Det framkommer inte heller att särskilda överväganden kring barns delaktighet i utredningsarbetet har gjorts. Barnombudsmannen tycker detta är beklagligt. Att barn och unga får komma till tals i alla frågor som rör dem är en av grundprinciperna i barnkonventionen (artikel 12). Barns åsikter kan inhämtas på olika sätt, främst genom direkta samtal med barn men även genom att exempelvis ta del av forskning eller liknande där barns åsikter framgår på ett utifrån ändamålet relevant sätt.

9.2 Särskild avgift vid ej verkställda beslut

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag.

9.2.3 Kan IVO granska kommunal planering av socialtjänsten på ett effektivt sätt?

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

9.2.4 Särskild avgift kan inte användas vid ej behovsprövade insatser

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning med följande kommentarer. Att det blir svårt att utöva tillsyn över insatser som ges utan behovsprövning är en viktig aspekt när det gäller att kunna tillhandahålla tillgängliga insatser av god kvalitet för alla barn. Detta är ett viktigt medskick också inför implementeringen av en ny socialtjänstlag utifrån förslaget att insatser utan behovsprövning ska öka i omfattning. Det är vidare en viktig aspekt att ha med sig i uppdraget att utreda former för statlig kvalitetsgranskning (9.12).

9.3 Kommunernas rapportering av ej verkställda beslut

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

9.4.1 Förslag om sanktionsavgift i socialtjänstlagen

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag.

9.4.3 Förslag om en motsvarande sanktionsavgift även i LSS

¹ Se remissvar på Betänkandet (SOU 2016:19) Barnkonventionen blir svensk lag samt remissvar Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter, SOU 2023:40. Även FN:s kommitté för barnets rättigheter har uppmärksammat frågorna, i de senaste rekommendationerna till Sverige, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/6-7, punkten 12.

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag. Det är hög tid att samma villkor gäller för barn med funktionsnedsättning som för andra barn.

9.5.1 Anmälningsskyldighet vid väsentliga förändringar i anmälningspliktig verksamhet

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag.

9.5.2 Kommunal anmälningsplikt vid allvarliga brister m.m.

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag och instämmer i utredningens bedömning.

9.6 Vitesföreläggande ska kunna riktas mot staten

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag. Barn och unga som är placerade på statlig institution befinner sig i en särskilt utsatt situation och löper risk att utsättas för våld, övergrepp och missförhållanden vilket är i strid med artikel 19 och 25 i barnkonventionen. Att vara placerad på en låst institution innebär frihetsbegränsningar och sämre möjligheter att vända sig till välfärdsinstanser för att få hjälp.

9.7 Olovliga verksamheter ska kunna förbjudas

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag.

9.8 Lämplighetsprövning ska uttryckligen gälla även den juridiska personen

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag.

9.9 Tillstånd ska kunna återkallas för vilande verksamheter

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag.

9.10 Straffansvar i LSS vid verksamhet i strid med förbud

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag.

9.11 Granska kommuners avtalsuppföljning genom tillsyn och vägledning om avtalens innehåll

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag. Barnombudsmannen anser dock att det stöd upphandlingsmyndigheten tillhandahåller bör utvärderas efter en tid för att se om det är ändamålsenligt eller om ytterligare åtgärder behöver vidtas. Avtalens innehåll och uppföljning är av stor betydelse för att det enskilda barnets rättigheter kan förverkligas.

9.12 Utredda hur statlig kvalitetsgranskning skulle kunna införas som ny verksamhetsgren

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredare Elin Fischer. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschef Tove Björnheden och avdelningschef Erik Henriksson deltagit.

Juno Blom
Barnombudsman